

DOI: 10.18427/iri-2018-0018

A Freinet-pedagógia a nyelvtanulás tükrében

Molnár Mónika

Ecole de La Grande Ourse, Svájc
esperanto_momix@yahoo.it

*„Az én vezérem bensőmből vezérel!
Emberek, nem vadak -
elmék vagyunk! Szívünk, míg vágyat érlel,
nem kartoték-adat.
Jöjj el, szabadság! Te szülj nekem rendet,
jó szóval oktasd, játszani is engedd
szép, komoly fiadat!”*

(József Attila: Levegőt!)

Pedagógia, nevelés, iskola, iskolai rendszerek, azok előnyei és/vagy hátrányai... Megannyi aktuális, asztalon heverő téma, melyekről szívesen vennénk több pozitív nyilatkozatot, de sajnos a bírálat és kritika van többségben ezen a területen. A téma örökzöld, hiszen a jövő nemzedék felkészítéséről van szó, azokról, akik a helyünkbe fognak lépni. Milyen generációnak szeretnénk átadni a staféta-botot? Pató Pál uraknak? Bólogató Jánosoknak? Vagy...?

Az iskola elsődleges feladata az lenne, hogy egyengesse a gyermekek személyes kibontakozásának útját, rámutasson az erős oldalukra és felkészítse őket az életre. Mit lehetne tenni azért, hogy az iskolások körülményei jobbak legyenek, hogy a tudás elérése meglelégedéssel töltsen el őket, ne pedig valami kötelező teherként éljék meg (vagy éppen csak éljék túl...) azt? Egyáltalán, reális ez a kívánság vagy csak utópia? Személyes meggyőződésem, hogy ez lehetséges!

Ennek megvalósításához az egyik legalapvetőbb dolog az lenne, hogy a gyerekek szívesen menjenek az iskolába. Végül is ez mindenkinek érdeke, éppen annyira a szülőké és a pedagógusoké, mint amennyire a gyereké. Az egyik legnagyobb gondot az okozza, hogy az iskola - legalábbis annak jelenlegi formájában - általában nem igen vonzó a diákok számára. Tisztelet a kivételnek – tanuló és iskola terén egyaránt -, mert ugye kivételek mindig is voltak, vannak, lesznek, de ők olyan kisebbséget alkotnak, hogy az statisztikailag elenyésző. Nézzük meg konkrétabban, hogy miről is beszélünk. Fizikailag: ami sok iskolatáska súlyát (bocsánat, fizika szakosokra tekintettel: tömegét) illeti, azt bizony néhány súlyemelő megirigyelhetné. Szellemileg: a tananyagban való haladás tempója inkább felel meg a lóversenyen győztesként befutó lónak, mint a tudományokba még épp csak belekóstoló tanulónak. Emberileg: az összefogás és az egymás segítése egyre ritkább hollók lesznek az iskolákban, mert sokkal gyakrabban érvényesül az, aki elnyomja a másikat, hogy ezáltal lehessen ő a kiemelkedő, a legjobb. Sajnos ez utóbbi aspektust szorgalmazzák és segítik elő - még ha nem is tudatosan - az iskola és a tanárok is a különböző versenyekkel, jegyekkel és pontokkal. A tananyag évről évre nagyobb,

minden téren mindent korábban akarunk kezdeni a tanulókkal. Mivel azonban sem a tanulók agykapacitása nem növekszik egyenes arányban ezzel a követelménnyel, sem a napok, hetek, hónapok nem lesznek hosszabbak, a probléma megoldására senki nem tudott jobb dolgot kitalálni, mint megnövelni a tanórák napi számát. Mindazt, ami még így sem fér bele, azt általában házi feladatként adják fel. Hát igen, a házi feladat. Ugyan mi haszna van egy halom házi feladatot adni a már így is teljesen lefárasztott gyerekeknek? Mert ugye azt senki sem gondolja reálisan komolyan, hogy a hosszú nap végén a diákok ténylegesen koncentrálni tudnak az otthon elvégzendő feladatokra és abból még tanulnak is valamit? Némelyikük rutinból csinálja meg őket, ami azt is jelenti, hogy nekik nincs is igazából szükségük rájuk, mások pedig annyira szenvednek, mert nem értik a feladatot, hogy ők vagy házi feladat nélkül fognak másnap az iskolába menni, vagy olyan házi feladattal, melyet a szülő írt meg, mert megesett a szíve szenvedő gyermekén. A hasznosság ez utóbbi esetben is erősen megkérdőjelezhető. Végül arra a következtetésre juthatunk, hogy a házi feladatok többségének nincs semmi más szerepe, mint hogy lefoglalja a gyerekeket az iskola után, ezzel megfosztva őket attól a lehetőségtől, hogy sportoljanak, zenéljenek, művészetekkel vagy egyéb hobbijukkal foglalkozzanak, vagy hogy nemes egyszerűséggel csak kieressék a gőzt egy játszótéren, barátaikkal.

„*A túlzásba vitt gyakorlás nem fejleszt, csak a tárgy ellen hangolja a tanulót*” (Szendi, 2017). De! Általában ezen a ponton lép közbe a céltudatos szülő, aki szerint igenis szükség van arra, hogy az iskola után a gyerekek sportoljanak, zenéljenek, különböző szakkörökre járjanak még akkor is ha ezzel a tanuló napirendje zsúfoltabb, mint a felnőttek többségéé. Dehát ők fiatalok, tele vannak energiával, bírni fogják ezt egy jó darabig. De meddig? És vajon mindegyikük? Sajnos sokan meglepedeznek azokról, akik nem bírják a tempót. Velük mi lesz? Ki fogja őket felkarolni? Bátorítsuk őket, hiszen erre mindenkinek szüksége van. De vajon eléri-e a bátorítás a célját egy olyan gyermeknél, aki kudarcot kudarca halmoz? Persze az sem mindegy, hogy mit nevezünk bátorításnak. Álljon itt csak egy példa arra, amit egyesek bátorításnak szántak, de jócskán mellélőttek a célnak. Pistikének nagyon nem megy a síelés (vagy bármi más), pedig anyukáék sok pénzt fizettek a tanfolyamra. Pistike frusztrált, anyuka/apuka nem kevésbé. Itt már csak a bátorítás, a biztatás segíthet. A szülő belead apait, anyait: “Ne sírj már, és ne vágd földhöz a síbotokat (vagy bármi mást), nézd azt a kék kabátos gyereket, ő sokkal többször esik el mint te, ráadásul nézd, milyen szerencsétlenül tartja magát, haha, te sokkal jobb vagy mint ő, úgyhogy ne cirkuszolj!” Ez aztán a biztatás netovábbja (valamint jó kezdő lökés a csúfolódáshoz, kiközösítéshez, de még a gyermeki jogok sárba tiprásához is).

Pedig lehetne ezt másképpen is csinálni, sokkal jobban. Ötletekben és pedagógiai irányzatokban valójában nincs hiány, de vajon tényleg mindig valami újat kell kitalálni a modernizáció jegyében? Mi lenne, ha egy olyan módszert vennénk például, ami működik, ami már bizonyította létjogosultságát, s először ezt elemeznénk, próbálnánk megérteni a miértjeit és a hogyanjait, s vizsgálnánk azt, hogy hogyan lenne alkalmazható a helyi körülmények figyelembe vételével? A történelem során élt s alkotott több neves, követendő pedagógus, de többségükről bizony elfeledkeztünk az új módszerek nagy keresése közben. Az egyik ilyen volt Célestin Freinet (1896-1966), francia pedagógus.

Freinet számára fontos volt, hogy a gyermekek aktív résztvevői legyenek a saját tanulási folyamataiknak, hogy örömeiket leljék a munkában és hogy a tudás értelmet

nyerjen számukra. Freinet - Konfuciuszt idézve - gyakran mondta: "Ha csak hallom, elfelejtem. Ha látom, vissza fogok emlékezni rá. Ha magam csinálom, megértem."

Ha örömről leljük valamiben, akkor befogadó képességünk is megnövekszik, ráadásul mindenféle erőfeszítés nélkül. Sokszor észre sem vesszük, hiszen annyira természetes. Freinet ezt nagyon korán felismerte és ahol csak lehetett, kiaknázta ezt a lehetőséget. Ha ez működött már az ő idejében is, akkor mi miért nem teszünk valamit annak érdekében, hogy a tanulásban a diákok örömről tudják lelni, hogy az ismeretek megszerzése vonzó, játékos legyen? Igen, játékos is! A gyerekek - kicsik és nagyok egyaránt - szeretnek játszani. Akkor miért nem tesszük lehetővé, hogy a kezdeti lépéseket a tanulók játszva tegyék meg (játékokon keresztül s játéki könnyedséggel)?

A hangsúly a kezdeti lépéseken és a játékokon van. A kezdeti lépések a bevezetést jelentik, az étvágygerjesztőt, mint amilyen az aperitif. Az aperitif célja, hogy étvágyat gerjesszen, s mikor az étvágy már megjött, mindenki szívesen fog enni anélkül, hogy ehhez erőlködni kellene, vagy rosszabb esetben, hogy mások nyomják le az ételt a torkukon. Az evés után az emésztés (egy egészséges testben) teljesen magától zajlik, már nincs szükség külső beavatkozásra. Képletesen bemutatva ilyen (is) a Freinet-pedagógia.

A „játékokon” pedig az intelligens, építő jellegű játékokat értem, melyekhez többnyire több játékos is szükségeltetik, s itt semmiképpen nincs helyük a romboló, erőszakos és függőséget okozó (nem elhanyagolható szempont!) videójátékoknak. Olyan „játékokról” beszélek, melyek nem szétválasztják a gyerekeket, hanem épp ellenkezőleg, összekötik őket. „Játékokról”, melyekben nincsenek jók és rosszak, erők és gyengék, nyertesek és vesztesek. Olyan játékokról van szó, melyekben csak nyertesek vannak, melyekben lehet ugyan egyedül is haladni, de ha összedolgozunk másokkal, akkor még gyorsabban haladunk előre. Minél inkább haladunk, annál szórakoztatóbbá válik. S minél szórakoztatóbb, annál nagyobb kedvünk van tovább haladni, míg kialakul ebből egy „ördögi kör”, ahol az „ördögi” ezúttal pozitív jelentéssel bír.

„Mi volt, Öreg, a legjobb? – Játsszani.
S aztán? Hagyd a gyerekkort! – Játsszani.
Vágnai a nagy világba? – Játsszani.
Készülni szent csatákra? – Játsszani.
Mások könnyét törölni? – Játsszani.
Gyermekekednek örülni? – Játsszani.
Hinni saját magadban? – Játsszani.
Ha nem, a pillanatban? – Játsszani.
Bort, pénzt, nőt tékozolni? – Játsszani.
Istennel dacolni? – Játsszani.
Költőkkel égbe szállni? – Játsszani.
S ha jött csoda, akármilyen? – Játsszani.
Tudtál te lelkesedni? – Játsszani.
Ez a legtöbb? csak ennyi? – Játsszani.
Elég. Én mást szeretnék – ...játsszani!
S hiszem, többnek fogok még – ...látsszani! ...”
(Szabó Lőrinc: Játsszani)

Vajon egy közel 100 éves pedagógiai irányzat feltétlenül ósdi, divatjamúlt? Freinet pedagógiája aranybánya azoknak, akik megértik és képesek alkalmazni. A svájci *La Grande Ourse* azon kevés iskolák egyike, ahol ezt a pedagógiai vonalat követjük. Freinet nyomdokaiban járunk, alkalmazzuk technikáit, melyeket a kor, a társadalom, a diákok igényeihez, a helyi adottságokhoz igazítunk, ahogy Freinet is tette ezt

annak idején. Nézeteit persze sokan osztották, még ha nem is emeltek szót különösen mellette. Íme néhány vélemény pár (el)ismert embertől, melyek megállják a helyüket a Freinet-pedagógia vonalán is: „A jó iskola kérdése nem az, hogy "lássuk, mit nem tudsz", hanem, hogy "mit tudsz", a te sajátos képességeid (és az intelligenciák legalább nyolcféle formája) szerint.” (Szabó, 2012) „A tanításban nem létezhet megkülönböztetés.” (Konfuciusz, 2017) „A szellemi éhség, az a fontos, ez azután megmarad az egész életben. Ha befejezem a tanulást, befejezem az egyetemet, akkor úgyszólván mindent elfelejtek (...). Ami megmarad, az a szellemi éhség.” (Szent-Györgyi & Kardos, 1984)

Tudnék konkrét példát hozni a tananyag (és szándékosan nem tantárgyak!) bármely területéről, elemezve azt a mi tanítási módszereink szemszögéből. Az, hogy én most mégis a tanult nyelvek göröngyös útjának bejárását, illetve egy abba való rövid betekintést választottam, nem véletlen. Ebben a témában érzem magam igazán otthonosan, s ezen a területen van eddig a legtöbb tapasztalatom (kezdve a kisiskolás éveimmel egészen a mai napig), pozitív éppúgy, mint negatív. Az sem véletlen, hogy “tanult nyelvek”-ként említem az “idegen nyelvek”-et (mert igen, róluk van szó), ugyanis ami “idegen”, attól idegenkedünk, s ez az első benyomás bizony nem vet jó fényt erre a sokak által bünbaknak kikiáltott tantárgyra, már ha nevezhetjük így. Ugyanis bármely nyelv tanulása az egyén intellektuális formálódásához és kulturális gazdagodásához járul hozzá, s mint ilyenhez nem holmi tantárgyként kellene viszonyulnunk, hanem mint az élet(ünk) részéhez.

A nyelvtanulás terén a legfontosabb kérdés nem az kellene, hogy legyen, hogy melyik nyelvet tanuljuk/tanítsuk, hiszen minden nyelv egyenlően fontos és értékes (kellene legyen), hanem, hogy melyik legyen a legelső! Köztudott, hogy a legnehezebben tanult nyelv mindig a legelső, mert ez kényszerít minket elhagyni a komfortzónánkat, szembesülni más szavakkal, gondolatokkal, kifejezési módokkal, kultúrákkal, emberekkel. És mintha ez nem lenne elég, még rádobunk egy lapáttal a nehezségekre az első tanulandó nyelv kiválasztásánál. A felmerülő problémák mások és mások a különböző tanulandó nyelvektől és a különböző kiindulási anyanyelvektől függően. Az alap-probléma viszont mindig ugyanaz: egy olyan nyelven kell(ene) magunkat kifejezni, ami nem a miénk. Manapság a legdivatosabb nyelvek között az angolt, a németet és talán még a franciát sorolhatnánk fel Magyarországot illetően (az ORIGO Nyelvvizsgaközpontban vizsgázottak számát tekintve). Nos, az igaz, hogy az angol igeragozása nem túl megpróbáltató (legalábbis a nagyon kezdő, alap-szinten), de sokan el sem jutnak addig, hogy ennek örülni tudnának, hiszen elvéreznek már a kiejtéssel vívott harcban. A németet illetően a kiejtés nem igazán okozna problémát, de a *der-die-das* keresztbe tesz nekünk már jóval a bonyolult igeidők előtt, mert például egy asztal miért is lenne hím- vagy nőnemű? Az asztal egyszerűen csak egy asztal, az egy nem nélküli tárgy. Vagy nézzük a franciát, ahol halmozzuk az élvezeteket: kiejtés, igeidők, helyesírás, nemek, s bár itt csak kétfő van a három helyett, de az asztal-probléma itt is felmerül, ráadásul még neme is változik a némethez képest. Ha valaki már tudja hogy a *Tisch* az *der* és próbálkozik a *le table* kifejezéssel, hát azzal bizony nem fog sikert aratni. De miért is próbálkozzon a diák? Tanulja meg, hogy ez így van és kész. Igen, ezt a szemléletet követve valóban nem fog hibát véteni, de a nyelvtanulástól is nagyon hamar elmegy majd a kedve. Igen, a kedve, ugyanis a diákok túlnyomó többsége érdeklődéssel és kedvvel áll neki az új dolgokhoz, s készek akadályok leküzdésére is, ha közben sikerélmények stimulálják. A sikerélmények pedig nem a bebiflázott szavakból és kifejezésekből adódnak, hanem az alkotás örömeiből. „Az egész oktatásügyet az egész világon mindenütt, amerre csak jártam, egy nagy tévedés

hatja át, egy óriási tévedés. Azt hiszik, hogy a könyv arra való, hogy az ember a tartalmát belepréssze a fejébe. Nézetem szerint a fej gondolkodásra való. A könyv pedig arra, hogy ne kelljen mindent fejben tartani.” (Szent-Györgyi & Kardos, 1984)

Bloom piramisa (a célok taxonómiája, Bloom 1956) jól szemlélteti a tanulás fázisainak egymásra épülését, hasonló módon, mint ahogy Maslow piramisa az emberi szükségleteket, a biológiai szükségletektől az önmegvalósításig. Különböző országok pedagógiai szakemberei szívesen nyúlnak ehhez a piramishoz, mint kiindulási alaphoz az egyes tantervek, kurzusanyagok kialakításakor. Munkáiban Bloom (amerikai neveléstudományi pszichológus) és társai hat különböző szintet neveznek meg:

- 1) Ismeretek (memorizálás, elnevezés, azonosítás, ismétlés, ...)
- 2) Megértés (osztályozás, leírás, felismerés, fordítás, ...)
- 3) Alkalmazás (bemutatás, tervezés, illusztrálás, értelmezés, gyakorlás, ...)
- 4) Elemzés (összehasonlítás, megkülönböztetés, kísérlet, tesztelés, ...)
- 5) Összefoglalás/Szintézis (összeállítás, alkotás, szervezés, fejlesztés, ...)
- 6) Értékelés (megvitatás, kiértékelés, indoklás, becslés, ...)

Bloom 1956-os megfogalmazását sokan vették már alapul, néha módosításokat javasolva főként a hierarchikus kapcsolatokat illetően, végül Anderson (Texas Egyetem) és Krathwohl (Michigan Egyetem, s az eredeti taxonómia társszerzője) 2000-2001-ben történt felülvizsgálatában javasolta a szintézis/alkotás magasabb szintre való emelését az értékeléshez képest (Une alternative à la pyramide de Bloom, 2009).

Bloom piramisára támaszkodva, azt a nyelvtanulásra levetítve azt állapíthatjuk meg, hogy az iskolai nyelvtanulás nagyrészt megreked a piramis első két szintjén, a tanulók többsége (az iskolai évek alatt) soha nem jut el a két legfelső szintre, ahol megismernék az alkotás örömét, ami motiválná őket a folytatásra, az előmenetelre. De ez nem a tanulók hibája és nem is a tanároké. Nagyon nehéz elérni egy tanult nyelvben azt a szintet, melyen a tanulók önállóan tudnának alkotni anélkül, hogy a hibák tömkelege kedvüket szegné. A nemzeti nyelveknél ez egy nagyon hosszú folyamat, túl hosszú ahhoz, hogy a tanulók észre tudnák venni a fényt az alagút végén. Az iskolás évek alatt végig a sötétben tapogatózva haladnak kis lépésekkel, hogy el ne bukjanak. Sajnos nagyon kevés az, aki ilyen körülmények között is kitartó marad. Persze, van ilyen, na de a többség? Velük mi lesz? Ők bizony elveszítik a kezdeti lelkesedésüket, kedvüket, és azt fogják hinni magukról, hogy ők nem tehetségesek a nyelvek terén, így nincs is sok értelme időt és energiát pazarolni rájuk. Ez az út vezet a nyelvvizsga hiányában diploma nélkül maradtak táborához. De ha ez a probléma (nagyrészt) se nem a tanulók, se nem a tanárok hibájából ered, akkor van-e rá megoldás és ha igen, akkor mi?

A megoldás a jól megválasztott első nyelvben keresendő. Az első idegen nyelvnek tanuló-barátnak kellene lennie. Fonemikusnak, ami feloldaná a kiejtés, olvasás, helyesírás problémáját. Egyszerű, logikus igeidőkkel, igeragozással, ami követi a szükséges és elégséges elvét. Egy logikus, rendszeres, kivételektől mentes nyelvre lenne szükség, melynek elsajátítása során csak egy nagy gátlást kellene a diákoknak leküzdeni, ez pedig nem más, mint a saját anyanyelvének a korlátai és megpróbálni boldogulni egy másik nyelven. „Csak” ez és semmi más, mert ez már önmagában is nagy dolog. De létezik-e olyan nyelv, mely megfelel ezeknek a nem is egyszerű követelményeknek? Igen, van, s ez az eszperantó. Az a nyelv, amit vagy szeretünk, vagy elítélünk akár reális ismeretek nélkül is. Az eszperantó az a nyelv, mellyel szinte egy szempillantás alatt eljuthatnak a tanulók a piramis felső szintjeire, mellyel

nagyon rövid időn belül játszhatnak, kreatívan használhatják, elérik az érdekesebb, stimuláló képességeket. Az eszperantóval nem áll fenn az a veszély, hogy a túl hosszú tanulási folyamat miatt a tanulók elveszítik lelkesedésüket és idővel nyelvi antitálentumnak hiszik magukat. Ez mind szép és jó, de mi hasznuk lesz ebből később? Csak az angolnak van jövője! (Ejnye, micsoda nyelvi sovinizmus ez!) Világos, hogy (egyelőre) nem eszperantóul fogunk repülőjegyet venni vagy útba igazítani egy eltévedt turistát (bár van erre is példa), de egy nyelv lényegét nem az ilyen kommunikációs helyzetek adják, s főleg nem az első tanult nyelvét!

Az első tanult nyelv nyelvészeti alapokat képez, mint ahogy a furulya zenei alapokat képez a későbbi hangszerekhez, vagy a színes ceruzák művészeti alapokat a későbbi, bonyolultabb képzőművészeti technikákhoz. Az eszperantónak fontos szerepe lehet(ne) a tanult nyelvek alapozójaként, mert ez egy fonemikus, rendszeres, egyszerű, logikus igeidőkkel, igeragozással ellátott, kivételektől mentes nyelv, mely követi a szükséges és elégséges elvét. Mivel az eszperantó viszonylag könnyen elsajátítható, így elősegíti az agyi gimnasztikát is, mivel ezzel már két nyelv áll rendelkezésre az összehasonlításokhoz, elemzésekhez, értelmezésekhez egy újabb nyelvvel létrejövő kapcsolat során. Egy brit kísérlet során (Springboard to Language, 2011) az egyik osztálynak (A) 18 hónapig eszperantót tanítottak, míg a másoknak (B) 2 évig csak a franciát. A különböző kompetenciák tesztelése során az egyik feladat egy hosszú francia mondat angolra fordítása volt. Azok a gyerekek, akik teljes egészében le tudták fordítani a francia mondatot, mind az A osztályból kerültek ki, azaz akik nem tanultak franciául, csak eszperantóul, azon viszont olyan szintre tudtak eljutni, hogy a magas elemzési, alkotási szintjükkel képesek voltak elboldogulni a nem tanult nyelven is. (Morley, 2012) Vagy mit mondjunk arról a magyar tanulóról, aki 18 éves koráig 2 különböző nyelvvel (orosz és német) vallott abszolút kudarcot, 18 évesen megtanult eszperantóul pár hónap alatt felsőfokú szinten, 24 évesen kitűnő eredményű diplomás olasztanár lett, 28 évesen 3 hónap alatt megtanult franciául, pár év múlva franciául tanított természettudományos tárgyakat, valamint elboldogul az angollal alapfokon (tud repülőjegyet venni és szükség esetén segíteni a turistáknak), holott ezt a nyelvet soha nem tanulta. Akkor ő most tényleg nyelvi analfabéta volt, vagy csak az önbizalmát törték össze a nem megfelelő nyelvtanítási módszerek? De nem is kell ilyen messze menni, mert az eszperantó nagyon korán már olyan nyelvi alapokat tud lerakni, hogy azzal akár az anyanyelv segítségére is tud lenni annak elemzésében, tudatosításában. Logikus szerkezete nagyban elősegíti a matematikai ismeretek megszerzését és megértését is. Például egyedülállóan zseniális képző-rendszere a nyelvi előrelépés mellett érdekes, szórakoztató módon nevel a logikus gondolkodásra is. Nagyon találó Tim Morley (tanár a Springboard-projektben) azon megállapítása, hogy ez a rendszer nagyon gazdaságos, egyes képzőknél, mint például a *mal*- előképzőnél (ami az ellentétet jelenti azoknál a szavaknál, ahol ennek értelme van), olyan mint az „egyét fizet, kettőt vihet” elve (Morley, 2012), ami még fokozható is más képzők esetén. Valójában pont ez a rendszer teszi lehetővé a gyors tanulást, mert minden megtanult szó megsokszorozódik újabb szavak elsajátítása nélkül, ha a képző-rendszer ismeretének birtokában vagyunk. Ezen túl az eszperantó hozzásegít a más népekkel, kultúrákkal való közvetlen kapcsolathoz, ami azon kívül, hogy a nyelvtanulás egyik fő mozgatórugója, sok segítséget nyújt például a földrajz, történelem és művészetek terén is.

S hogy hogyan kapcsolódik mindez a Freinet-pedagógiához? Úgy, hogy Célestin Freinet minden tudományosan bizonyított elemzés nélkül is felismerte az eszperantó propedeutikai szerepét és annak pozitív hatásait a más kultúrákkal való érintkezésre,

s eszperantóul leveleztette tanítványait más országok diákjaival. Iskolánkban, a „*La Grande Ourse*”-ban szintén kihasználjuk ezeket az eszperantó által felkínált előnyöket, valóban sok sikerrel. Még a legkisebb tanulók is, akik még írni, olvasni sem tudnak az iskolakezdekor, három hónappal később (írni, olvasni még mindig nem tudnak rendesen, de) már ügyesen zsonglórkodnak a nyelvvel, eszperantóul beszélgetünk és önfeledten játszanak ezzel a nyelvi kincessel. Én, a tanárunk pedig hagyom őket játszani, s fejlődni. Azt azért tegyük hozzá, hogy ebben a három hónapban van egy nyelvi hetünk, melyen nagyon sok különböző dolgot csinálunk (nyelvi játékok, színdarab írása és bemutatása, történetek alkotása, sütés-főzés, aukció, stb), s mindezt eszperantóul. Egy igazi nyelvi fürdő, mintha azon a héten „Eszperantia” ország költözne az fiatalabbak (6-12 évesek) csoportjába. S hogy mit csinálnak ezalatt a nagyobbak (12-16 évesek)? Ugyanezt, csak németül az egész héten! Akik épp csoportot váltottak, s az első németes hetük előtt állnak, kicsit félve gondolnak arra, hogy most mi lesz velük, mert biztosan sokkal nehezebb, mint az eszperantó-hét volt, pedig csak egyszerűen már elfelejtették, hogy pont ugyanezt kérdezték maguktól az első eszperantós hetük előtt. Amikor pénteken az iskola-gyűlésen kiértékeljük együtt a hetet, nagyon sokszor halljuk a nagyobbaktól: „Az elején nem volt könnyű, s most sem értek még sok mindent, de mégis úgy érzem, hogy nagyon sokat fejlődtem ezen a héten és szeretném megköszönni a tanárainknak, hogy lehetővé tették ezt.” S mit mondanak gyakran a kisebbek? „Legközelebb nem lehetne ezt minimum két hétig csinálni?”

Freinet szerint a tanár szerepe nem az, hogy megrajzolja az utat, melyen minden diáknak végig kell mennie, hanem hogy segítse a tanulókat megtalálni a sajátjukat. Minden erőnkkel ezen vagyunk, s úgy gondolom, hogy ilyen tanulói megnyilvánulások mellett méltán hihetjük, hogy elég jó úton járunk ennek megvalósításában.

A „*La Grande Ourse*” tannyelve a francia, s mégis rengeteg hasznot tud nyújtani az eszperantó, mint első tanult nyelv. Meggyőződésem, hogy magyar ajkú diákok még ennél is sokkal többet tudnának profitálni belőle. Hogy miért? Ady Endre ezt olyan jól megfogalmazta már annak idején, hogy az ő szavaival zárom tanulmányomat: „Tanítják a Sorbonne-on, a Saint-Cyr-ben, a Polytechnique-en s más iskolákban... Ez lesz hát okvetlenül az a nemzetközi nyelv, mely lesz? „Simpla, fleksebla, belsona” nyelv az eszperantó. De elég egyszerű-e, elég hajlékony és elég szép zenéjű? Ha Magyarországon divat volna az intellektuális kultúra, száz tudós írna erről naponként. Mert a világnyelv-probléma olyan magyar probléma, mint a pinty. ... Bizony, a jövő magyar gyerekének alig lesz ideje arra, hogy magyarul is megtanuljon. ... Az élet egyre komplikáltabb és nehezebb lesz. Nem lesz időnk száz nyelvet tanulni. Gondoskodni kell tehát arról, hogy anyanyelvünk mellett egy közös nyelvvel élhessünk. Hát nem magyar probléma-e a világnyelv?” (Ady Endre: Egy magyar probléma, Budapesti Napló 1906. szeptember 4.)

Irodalomjegyzék

Konfuciusz (2017). *Beszélgetések és mondások*. Budapest: Helikon.

Morley, Tim (2012). *Learn Esperanto first – TEDxGranta*. Letöltés:

<http://www.youtube.com/watch?v=8gSAkUOEIsg> [2017.12.08].

Springboard to Language (2011). *Project evaluation*. Letöltés:

<https://www.escholar.manchester.ac.uk/uk-ac-man-scw:149504> [2017.11.30].

Szabó Kata (2012). Alattvalók iskolája - interjú Vekerdy Tamás gyermekpszichológussal.
Vasárnapi Hírek, november 18.

Szendi Gábor (2017). *Szárnyakat adni*. Budapest: Jaffa.

Une alternative à la pyramide de Bloom (2009). Formation et e-learning. Letöltés:

<https://didac2b.wordpress.com/2009/07/07/une-autre-pyramide/> [2017.12.05].